

I. Úvod

Obsahom predkladanej informácie sú zistenia kontrolných orgánov rezortu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ministerstva financií Slovenskej republiky a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky získané pri kontrolnej činnosti v II. polroku 2008 zameranej na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Nelegálna práca a nelegálne zamestnávanie sú naďalej považované za problém, ktorému je potrebné venovať zo strany orgánov verejnej správy patričnú pozornosť, pretože napriek prijatým opatreniam s efektom zlepšenia stavu v tejto oblasti, porušenia zákonných predpisov tohto druhu sa stále objavujú v rámci vykonávaných kontrol.

Negatívne dopady nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sú známe. Zamestnancovi je upieraný nárok na mzdu, dovolenku, stravné, osobné ochranné pracovné prostriedky, nemocenské dávky v čase choroby alebo pracovného úrazu a vznikajú mu problémy v súvislosti s neskorším uplatnením nároku na starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, ale aj invalidný dôchodok, pretože obdobie výkonu nelegálnej práce môže žiadateľovi o dôchodok chýbať k celkovej dobe poistenia potrebnej na uplatnenie nároku na dôchodok a pod. Zamestnávateľ porušuje zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov - Zákonník práce a tým sa vystavuje možnosti sankcionovania zo strany štátnych orgánov ako aj prípadným sporom so zamestnancami. Ďalším negatívom je nepriaznivý vplyv na národnú ekonomiku a celkovú úroveň pracovnoprávných vzťahov medzi zamestnávateľmi a zamestnancami v ekonomickom prostredí.

Okrem výkonov kontrol v podnikateľských subjektoch je významnou zložkou, často aj súčasťou kontroly, poradenstvo, ktoré je poskytované tak zamestnancom, ktorým lepšia informovanosť o právnych predpisoch umožňuje vyvíjať efektívnejšie tlak na zamestnávateľa pri vzniku pracovného pomeru, ako aj zamestnávateľom, nakoľko stále v mnohých prípadoch dochádza k porušovaniu zákazu nelegálneho zamestnávania z ich strany v dôsledku neznalosti príslušných právnych noriem.

Efektívnym nástrojom potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania naďalej ostáva vydávanie potvrdení o tom, že zamestnávateľ neporušil zákaz nelegálneho zamestnávania, ktoré sú nevyhnutnou podmienkou žiadosti o štátnu pomoc. Zákon č. 232/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov zrušil povinnosť subjektov tieto potvrdenia predkladať aj pri účasti vo verejnom obstarávaní.

II. Východiská vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania

Kontrola nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vrátane ich vyhľadávania a potierania, má právnu oporu v zákonných úpravách. Je to predovšetkým zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o inšpekcii práce“) a zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Právomoci v oblasti kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, ich vyhľadávania a potierania, sú dané kontrolným orgánom v rozsahu ich pôsobnosti podľa príslušných kompetenčných zákonov. Kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vykonávajú orgány inšpekcie práce, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len

„ústredie práce“) a úrady práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad práce“), daňové orgány Ministerstva financií SR a Prezídium policajného zboru Ministerstva vnútra SR. Kontrolná činnosť v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola vykonávaná v II. polroku 2008 v intenciách príslušných legislatívnych úprav.

III. Kontrolná činnosť a zistenia orgánov inšpekcie práce

Výkony kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania boli naďalej zamerané najmä na potlačanie využívania pracovnej sily bez uzatvoreného pracovnoprávneho vzťahu, bez splnenia si oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni, bez povolenia na prechodný pobyt na účely zamestnania a povolenia na zamestnanie (v prípade cudzincov), prípadne bez uzatvorenia inej zmluvy podľa Obchodného zákonníka, resp. Občianskeho zákonníka. Inšpekcia práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v II. polroku 2008 vykonávaná na základe:

- plánovaných celoslovenských úloh na rok 2008,
- plánovaných krajských úloh na rok 2008,
- šetrenia podnetov právnických osôb a fyzických osôb,
- následných previerok zameraných na kontrolu plnenia uložených opatrení,
- dozoru podľa rozhodnutia inšpektorátu práce na základe konkrétnych poznatkov získaných inšpektormi práce pri výkone inšpekcie práce.

V rámci sústavy inšpekcie práce bol výkon kontrol nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania koordinovaný Národným inšpektorátom práce. Podľa potreby sa pri výkonoch realizovala spolupráca s ďalšími štátnymi inštitúciami, najmä ústredím práce a úradmi práce, Policajným zborom a Sociálnou poisťovňou. Spolupráca s Policajným zborom spočívala v zaistovaní pracovísk pri kontrole nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, najmä v prípadoch, kedy existovalo dôvodné podozrenie z marenia výkonu inšpekcie práce zo strany kontrolovaných subjektov a pri preukazovaní totožnosti kontrolovaných fyzických osôb na pracovisku. Aktívna spolupráca s oddeleniami cudzineckej polície úradu hraničnej a cudzineckej polície Ministerstva vnútra SR bola na úseku kontroly pobytu a výkonu práce cudzincov. Spolupráca s odbormi živnostenského podnikania obvodných úradov bola na úrovni poskytovania informácií. Spolupráca so Sociálnou poisťovňou spočívala v overovaní plnenia oznamovacej povinnosti zamestnávateľa.

V súčasnosti prebiehajú rokovania so Sociálnou poisťovňou, ústredím vo veci ďalšieho zintenzívnenia vzájomnej spolupráce v oblasti eliminácie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Predmetom rokovaní je možnosť zavedenia systému pridelenia evidenčných čísel jednotlivým registračným listom fyzickej osoby (prihláškam zamestnancov do registra poistencov) zaevidovaným jednotlivými pobočkami Sociálnej poisťovne, možnosť zavedenia pravidla vyznačovania presného času prijatia registračného listu fyzickej osoby doručeného osobne (k súčasnému pravidlu vyznačovania dátumu), možnosť rozšírenia vstupných vyhľadávacích údajov v registri poistencov o meno a priezvisko zamestnanca (oproti súčasnému stavu, keď jediným údajom je rodné číslo zamestnanca) a možnosť sprístupnenia registra zamestnávateľov vedeného Sociálnou poisťovňou pre inšpektoráty práce. Uvedené návrhy vo veľkej miere zefektívnia a urýchlia výkony kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

V II. polroku 2008 pokračovala spolupráca so zahraničnými partnermi v rámci Európskej únie pri potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Táto spolupráca vychádza z článku 4 smernice č. 96/71/ES o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb a zo záverov rokovaní zástupcov Európskej komisie so zástupcami členských štátov Európskej únie. Spočíva predovšetkým v poskytovaní informácií o zamestnávateľských

subjektoch so sídlom v Slovenskej republike, ktoré vysielajú svojich zamestnancov na výkon práce do niektorého členského štátu Európskej únie, najmä v poskytovaní údajov o zamestnancoch nahlásených v registri Sociálnej poisťovne, ako aj v poskytovaní právnych informácií o pracovných podmienkach v Slovenskej republike.

Najčastejšie boli požadované údaje o počte zamestnancov prihlásených do registra Sociálnej poisťovne a o vystavení potvrdenia o uplatniteľnej legislatíve (formulár E101).

Ďalšie požadované informácie boli zisťované priamo príslušnými inšpektorátmi práce, pričom sa jednalo o tieto údaje:

- či zamestnávateľ legálne prevádzkuje činnosť na území Slovenskej republiky,
- či skutočne existuje pracovnoprávny vzťah medzi zamestnávateľom a zamestnancami uvedenými v žiadosti,
- či zamestnávateľ vykonáva niektoré dôležité činnosti na území Slovenskej republiky,
- informácie o vyslaní zamestnancov,
- informácie o pracovných podmienkach dohodnutých v pracovných zmluvách zamestnancov uvedených v žiadosti.

V priebehu roka 2008 bola uskutočnená celoslovenská úloha č. 08 109 - previerky zamerané na kontrolu ustanovení Zákonníka práce o dočasnom pridelení v agentúrach dočasného zamestnávania, ktorej cieľom bolo zlepšenie stavu dodržiavania právnych predpisov, ktoré podliehajú kontrole orgánov inšpekcie práce a zároveň zvýšenie ochrany zamestnancov týchto agentúr. Aj keď predmetom tejto úlohy nebola primárne kontrola nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, jej dosah bol badateľný aj v tejto oblasti a mal preventívny aspekt. Poznatky získané v rámci úlohy sú využívané inšpektorátmi práce pri nasledujúcich výkonoch, aj s ohľadom na informácie o častom zneužívaní zamestnancov týmito agentúrami, pričom zamestnancom sú upierané ich zákonné nároky a práva.

III. 1 Výsledky kontroly

Orgány inšpekcie práce uskutočnili v II. polroku 2008 celkom 21 684 inšpekčných výkonov (vrátane poradenstva), čo predstavuje 111 230,7 hodín. Z celkového počtu výkonov vrátane výkonov súvisiacich s poradenskou činnosťou bolo 5 060 kontrol nelegálneho zamestnávania. Podiel kontroly nelegálneho zamestnávania na počte všetkých výkonov bol 23,34%, čo predstavuje 6,29% z celkového počtu hodín venovaných všetkým výkonom. Oproti II. polroku 2007 došlo k viac ako dvojnásobnému zvýšeniu celkového počtu kontrol nelegálneho zamestnávania, rovnako aj ich podielu na všetkých výkonoch inšpekcie práce, naopak bol skontrolovaný menší počet osôb, bol zistený aj menší počet nelegálne zamestnávaných a taktiež bolo udelených menej pokút v celkovo nižšej sume. Podrobnejšie informácie sú uvedené v prílohe k Informácii o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za II. polrok 2008 (tabuľky č. 1 až 9).

V II. polroku 2008 bolo skontrolovaných 9 894 osôb prítomných na pracoviskách, pričom bolo zistených 635 nelegálne zamestnaných osôb, z toho 285 žien, 25 mladistvých a 9 cudzincov. Najviac prípadov nelegálne zamestnávaných mladistvých bolo zistených v Žilinskom kraji - 7 prípadov, nasledoval Trnavský kraj - 5 prípadov a Bratislavský kraj - 4 prípady. V porovnaní s II. polrokom 2007, kedy bolo zistených 42 prípadov, došlo v II. polroku 2008 k poklesu prípadov zisteného zamestnávania mladistvých. Čo sa týka právnej formy, najviac mladistvých nelegálne zamestnávali spoločnosti s ručením obmedzeným - 17 mladistvých, naopak v II. polroku 2007 ako nelegálni zamestnávateľia prevažovali fyzické osoby, t.j. živnostníci - u 28 mladistvých. Najvyšší výskyt porušení bol v odvetví

maloobchodu, nasledoval veľkoobchod a reštauračná činnosť. Pri zistení nelegálneho zamestnávania mladistvých sa postupovalo rovnako ako pri iných prípadoch nelegálneho zamestnávania, t.j. inšpektoráty práce využívali všetky kompetencie vyplývajúce zo zákona o inšpekcii práce.

Najväčší počet porušení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov spočíval v tom, že zamestnávateľia si nespĺnili oznamovaciu povinnosť voči Sociálnej poisťovni – 505 prípadov (z toho 237 žien). Zamestnávanie bez uzatvoreného pracovnoprávneho vzťahu bolo zistené v 127 prípadoch (z toho 46 žien).

Kontrola nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v II. polroku 2008 v prevažnej miere zameraná na zamestnávateľské subjekty s počtom zamestnancov 1 až 49. V uvedených subjektoch bolo skontrolovaných 6 639 osôb, z toho 2 247 u zamestnávateľov - fyzických osôb a 3 715 u spoločností s ručením obmedzeným.

Najvyšší počet skontrolovaných osôb u zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 49 podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností (ŠKEČ) bol v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (2 163 osôb), priemyselnej výroby (1 324 osôb) a hotelov a reštaurácií (808 osôb). V predmetnej skupine zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 49 bolo 336 osôb nelegálne zamestnaných v spoločnostiach s ručením obmedzeným a 156 u fyzických osôb, pričom najviac nelegálne zamestnaných osôb bolo zistených v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu (159 osôb), v odvetví ostatných verejných a sociálnych služieb (96 osôb) a v odvetví hotelierstva a reštaurácií (73 osôb).

Za nedostatky zistené pri kontrole nelegálneho zamestnávania bolo uložených 104 finančných pokút v celkovej sume 48 579,30,- € (1 463 500,- Sk). Najviac pokút (86) bolo uložených zamestnávateľským subjektom s počtom zamestnancov 1 až 9. V rámci tejto kategórie zamestnávateľských subjektov bola v 44 prípadoch uložená pokuta zamestnávateľom – spoločnostiam s ručením obmedzeným v celkovej sume 22 256,52,- € (670 500,- Sk) a v 41 prípadoch fyzickým osobám v celkovej sume 17 194,45,- € (518 000,- Sk).

Najviac - celkovo 39 postihov v sume 17 948,87,- € (515 000,- Sk) bolo uložených v odvetví veľkoobchod a maloobchod. S druhým najvyšším počtom postihov 14 v celkovej sume 9 792,- € (295 000,- Sk) nasledovalo odvetvie ostatné verejné a soc. služby (zahŕňa zdravotníctvo, sociálne služby a administratívne služby). Odvetvím s tretím najvyšším výskytom uložených pokút bolo odvetvie hotelierstva a reštaurácií, kde bolo uložených celkovo 13 postihov v celkovej sume 7 136,- € (215 000,- Sk).

IV. Kontrolná činnosť a zistenia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

Kontrolná činnosť ústredia práce a úradov práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola od 1. 7. 2008 do 31. 12. 2008 vykonávaná v rámci:

- zamerania kontrolnej činnosti na II. polrok 2008,
- šetrenia písomných podnetov fyzických osôb a právnických osôb,
- rozhodnutia generálneho riaditeľa ústredia práce, resp. riaditeľov úradov práce.

V II. polroku 2008 bolo zamestnancami oddelení kontroly úradov práce vykonaných celkom 3 556 kontrol zameraných na dodržiavanie ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z., pričom bolo skontrolovaných celkom 11 419 osôb. Bolo zistených 188 zamestnávateľských subjektov, ktoré zamestnávali nelegálne 768 osôb. Kontrolná činnosť v období II. polroka

2008 bola intenzívnejšia v súlade s navrhnutým opatrením ústredia práce. Bola vykonaná mimoriadna kontrolná akcia ČISTOTA v období od 1. 12. 2008 do 5.12.2008.

IV. 1 Výsledky kontroly

Z celkového počtu 3 556 skontrolovaných zamestnávateľských subjektov v období júl až december 2008 bolo zistených 188 zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne, čo predstavuje 5,3%.

Z toho zistených 7 agentúr dočasného zamestnávania a 2 agentúry sprostredkovania zamestnania za úhradu, ktoré nesprostredkovali zamestnanie v súlade so zákonom o službách zamestnanosti (§ 2 ods. 5 zákona č. 82/2005 Z. z.). Z celkového počtu 11 419 skontrolovaných osôb bolo nelegálne zamestnávaných 768 osôb, čo predstavuje 6,7%.

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávaných osôb bolo zistené nelegálne zamestnávanie 59 cudzích štátnych príslušníkov.

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávaných osôb bolo zistené nelegálne zamestnávanie 26 uchádzačov o zamestnanie, z toho poberajúcich sociálne dávky 12 uchádzačov. Na základe uvedených zistení bolo podaných 21 návrhov na vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie vzhľadom na ustanovenie § 6 ods.2 písm. d) zákona č.5/2004 Z. z., podľa ktorého uchádzačom o zamestnanie je aj občan, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť, za ktorú mzda alebo odmena nepresahuje 65 % z sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, platného k prvému dňu kalendárneho mesiaca, za ktorý sa preukazuje výška mzdy alebo odmeny, zvýšeného o príslušné úhrady preddavku na poistné na zdravotné poistenie a poistného na sociálne poistenie platené zamestnancom a preddavku na daň z príjmov. Zistení poberatelia sociálnych dávok boli oznámení odboru sociálnych vecí príslušného úradu za účelom preverenia trvania nároku na sociálnu dávku.

Vykonané kontroly smerovali do nasledovných odvetví:

	počet
1. stavebníctvo:	293
2. poľnohospodárstvo:	41
3. drevospracujúci priemysel (lesné hospodárstvo):	111
4. reštauračné a pohostinské služby:	540
5. ostatné služby:	1 113
6. trhoviská a maloobchod:	997
7. iné:	461
Celkom:	3 556

Z celkového počtu zisteného nelegálneho zamestnávania uviedli jednotlivé úrady najčastejší výskyt v nasledovných odvetviach:

- Trhoviská a maloobchod 30 % úradov
- Reštauračné a pohostinské služby 27 % úradov
- Iné 20 % úradov
- Stavebníctvo 13 % úradov
- Ostatné služby 10 % úradov

V poľnohospodárstve a v drevospracujúcom priemysle úrady práce nezaznamenali výskyt nelegálneho zamestnávania.

Úrady práce na základe kontrolných zistení vydali v zmysle ustanovenia § 68a zákona č. 5/2004 Z. z. a v zmysle ustanovenia § 7 zákona č. 82/2005 Z. z. za obdobie II. polroka 2008 celkom 144 rozhodnutí o uložení pokuty v celkovej výške 47 716,26,- € (1 437 500,- Sk),

z toho:

Rozhodnutia:	počet	výška v € (Sk)
o uložení pokuty podľa § 68a zák. č. 5/2004 Z. z.- správny delikt	139	47 168,56,- € (1 421 000,- Sk)
o uložení pokuty podľa § 68 ods.5 zák. č. 5/2004 Z. z.- poriadková pokuta	2	497,- € (15 000,- Sk)
o uložení pokuty podľa § 7 zák. č. 82/2005 Z. z. - priestupok	3	49,79,- € (1 500,- Sk)

Pri stanovovaní výšky pokút kontrolné orgány prihliadali na závažnosť zistených nedostatkov a na závažnosť ich následkov podľa § 68a ods. 2 zákona č. 5/2004 Z. z.

Pokuty uložené podľa § 68a zákona č. 5/2004 Z. z. (správne delikty):

- najnižšia pokuta bola uložená vo výške 16,60,- € (500,- Sk),
- najvyššie pokuty boli uložené:
 1. úradom práce v Prievidzi vo výške 5 974,91,- € (180 000,- Sk) za nelegálne zamestnávanie 9 cudzincov. Kontrola bola vykonaná v spolupráci s cudzineckou políciou. Pokuta je uhradená.
 2. úradom práce v Prievidzi vo výške 3 153,42,- € (95 000,- Sk) za nelegálne zamestnávanie 13 občanov, z toho 7 cudzincov. Pokuta je uhradená.
 3. úradom práce v Brezne vo výške 2 323,57,- € (70 000,- Sk) za nelegálne zamestnávanie 7 občanov bez uzatvorenia pracovnoprávneho vzťahu, doposiaľ subjekt uhradil čiastku 995,82,- € (30 000,- Sk). Kontrola bola vykonaná v spolupráci s Policajným zborom.

Pokuty uložené podľa § 68 ods.5 zák. č. 5/2004 Z. z. (poriadková pokuta):

- najnižšia pokuta bola uložená vo výške 165,97,- € (5 000,- Sk),
- najvyššia pokuta bola uložená vo výške 331,94,- € (10 000,- Sk).

Za II. polrok 2008 bolo uhradených 80 pokút v celkovej sume 21 051,12,- € (634 186,- Sk), pričom od začiatku účinnosti zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní (1. 4. 2005) bolo celkovo uhradených 1 284 v celkovej sume 277 922,72,- € (8 372 700,- Sk).

Úrady práce v II. polroku 2008 vykonali vyšší počet kontrolných akcií ako za obdobie I. polroka 2008, čo ovplyvnila najmä mimoriadna kontrolná akcia ČISTOTA, počas ktorej kontrolóri v priebehu 5 pracovných dní vykonali 1 423 kontrol.

Z celkového počtu 46 úradov práce iba 6 úradov práce nezistilo v priebehu II. polroka 2008 nelegálnu prácu ani nelegálne zamestnávanie. Celkovo sa k zvýšenému počtu kontrol primerane zvýšila aj výška udeľovaných pokút. Podľa doterajších skúseností zostáva najobávanejším postihom pre podnikateľské subjekty nemožnosť uchádzať sa o štátnu pomoc.

Pretrvávajúcim problémom, ktorý uvádzajú jednotlivé úrady práce, týkajúcim sa výkonu kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania podľa zákona č. 82/2005 Z. z., zostáva nedostatočná spoľahlivosť databázy Sociálnej poisťovne, najmä v súvislosti s preverovaním prihlášok na základe dohôd o vykonaní práce.

Kontrolná činnosť a výsledky kontroly iných orgánov

V. Ministerstvo financií SR - Daňové riaditeľstvo SR

Daňové orgány nie sú podľa zákona č.82/2005 Z. z. oprávnené vykonávať kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Daňové orgány priebežne v rámci výkonu správy daní v zmysle zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v systave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o správe daní“) vykonávajú činnosti, pri ktorých získavajú rôzne informácie dôležité pre správne vyrubenie dane. Na účely správneho vyrubovania dane z príjmov zo závislej činnosti, resp. na účely vyhľadávania daňových subjektov, ktoré si nesplnili voči daňovým orgánom registračnú a oznamovaciu povinnosť, daňové orgány pri svojej činnosti prihliadajú aj na skutočnosti súvisiace s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. V prípade, že zistia skutočnosti, ktoré poukazujú na porušovanie právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva, informujú s prihliadnutím na ustanovenie § 23 – Daňové tajomstvo zákona o správe daní, príslušné orgány o zistených skutočnostiach.

V priebehu II. polroka 2008 bolo vykonaných celkom 345 zisťovaní, pri ktorých sa daňové orgány zamerali aj na odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. Tieto zisťovania boli vykonávané najčastejšie formou miestnych zisťovaní podľa § 14 zákona o správe daní v miestach predaja tovaru, poskytovania služieb, vykonávania prác ap., ale tiež v rámci vykonávaných daňových kontrol v zmysle § 15 zákona o správe daní alebo v rámci vyhľadávacej činnosti v zmysle § 34 zákona o správe daní. Zisťovania boli vykonané daňovými orgánmi v prevažnej miere samostatne. V rámci spoločných kontrolných akcií s inými orgánmi štátnej správy daňové orgány spolupracovali so zástupcami úradov práce, inšpektorátov práce a odbormi živnostenského podnikania.

Výkon 345 zisťovaní viedol v jednom prípade k odhaleniu skutočností, ktoré poukazovali na porušenie platných právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva. Bol zistený prípad, keď daňový subjekt zamestnával fyzické osoby, pričom voči Sociálnej poisťovni a daňovým orgánom neboli splnené povinnosti súvisiace so zamestnávaním. Konkrétne voči Sociálnej poisťovni nebola zo strany daňového subjektu splnená oznamovacia povinnosť.

VI. Ministerstvo vnútra SR - Prezídium policajného zboru

Rezort Ministerstva vnútra SR – Prezídium policajného zboru vykonalo v priebehu II. polroka 2008 samostatne 6 920 kontrol nelegálnej práce. U 3 245 kontrolovaných zamestnávateľských subjektov bolo zistených 77 osôb nelegálne zamestnaných. Za zistené nedostatky bolo uložených 500 postihov v sume 26 355,97,- € (794 000,- Sk). Prehľad kontrol a ich výsledky sú uvedené v prílohe k Informácii o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za II. polrok 2008 (tabuľka č. 15).

VII. Závery

V II. polroku 2008 vykonali inšpektoráty práce, ústredie práce, úrady práce, daňové úrady a Prezídium policajného zboru celkom 15 881 kontrol porušovania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, pri ktorých odhalili celkom 1 481 prípadov nerešpektovania tohto zákazu, za ktoré navrhli celkom 748 pokút v úhrnnej sume 122 651,53,- € (3 695 000,- Sk).

Na základe porovnania II. polroka 2008 s II. polrokom 2007 v oblasti kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania možno konštatovať, že vo všeobecnosti došlo k miernemu zvýšeniu aktivít v tejto oblasti, čo sa zároveň odrazilo vo vyšších hodnotách základných štatistických ukazovateľov. V II. polroku 2008 bolo vykonaných celkovo viac kontrol, bol skontrolovaný vyšší počet osôb, bolo odhalených viac prípadov nelegálneho zamestnávania a bolo navrhnutých aj viac pokút vo vyššej celkovej sume. Na druhej strane nemožno povedať, že tieto výsledky sú prejavom celkového stúpajúceho trendu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, keďže u jednotlivých kompetentných orgánov majú vykazované hodnoty rôzne tendencie.

V súvislosti s kontrolou nahlasovania osôb do Sociálnej poisťovne došlo k zjednodušeniu preukazovania nahlásenia týchto osôb do databázy na základe zavedenia systému prihlasovania zamestnancov do evidencie poistencov prostredníctvom online systému, pričom výstupom je doklad s presnými údajmi o čase prihlásenia, t.j. dátum a čas prijatia registračného listu fyzickej osoby. Do tohto systému majú prístup inšpektori práce prostredníctvom pridelených GRID kariet na základe uzatvorenej dohody medzi Sociálnou poisťovňou a Národným inšpektorátom práce.

Výrazným prínosom pri výkone kontrol fyzických osôb na pracoviskách zamestnávateľov bolo by zavedenie povinného pridelovania určitej identifikácie zamestnancov, napr. formou zamestnaneckých kariet, preukazov, prípadne identifikačných čísel, ktoré by potvrdzovali vznik pracovnoprávneho vzťahu, hlavne na spoločných pracoviskách, keďže kontrola občianskych preukazov je priamo na takýchto prevádzkach v značnej miere neefektívna.

Z vyhodnotenia výsledkov kontrolnej činnosti zameranej na nelegálnu prácu a nelegálne zamestnávanie za II. polrok 2008 ako aj z osobného stretnutia zástupcov inšpekcie práce a ústredia práce vyplynul záujem ústredia práce a úradov práce presunúť kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania výlučne na inšpekciu práce. Sústava inšpekcie práce zastáva názor, že takéto riešenie by nebolo správne. V súčasnosti sú kompetencie v tejto oblasti rozdelené medzi úrady práce a inšpektoráty práce. Inšpektoráty práce v rámci kontrol majú okrem iných povinností aj povinnosť kontrolovať ostatné aspekty pracovnoprávných vzťahov. Úrady práce majú možnosť efektívne sledovať prípadné zneužívanie dávok sociálneho zabezpečenia, ktoré poskytujú. Z hľadiska ich okresnej resp. obvodnej pôsobnosti majú lepšiu znalosť miestnych pomerov a môžu promptnejšie reagovať na problémy v tejto oblasti. Jednou z alternatív, ktoré je potrebné zobrať do úvahy, je aj možnosť, aby kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vykonával jeden orgán. Môže to byť jeden z dvoch v súčasnosti pôsobiacich a kompetentných orgánov, prípadne nejaký novovytvorený orgán. Tento orgán by musel mať dostatočné legislatívne, materiálne ako aj personálne vybavenie, aby bol schopný adekvátne vykonávať zverenú činnosť.

Za účelom zistiť, či orgány inšpekcie aj v ostatných členských štátoch Európskej únie zodpovedajú za agendu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, národný koordinátor za Národný inšpektorát práce sa prostredníctvom systému CIRCA obrátil na národných koordinátorov v ostatných 26 členských štátoch Európskej únie za účelom získať tieto informácie. Zo zistených informácií vyplýva, že túto agendu majú v pôsobnosti inšpektoráty práce v 3 štátoch.

Kompetencie v súvislosti s kontrolou legálnosti zamestnávania a zamestnávania cudzincov má v Poľsku Národný inšpektorát práce. Ten poskytuje okrem iného stanoviská a vykonáva úradné úkony v oblasti pracovného práva, rieši sťažnosti a so súhlasom zúčastnenej osoby participuje v súdnych konaniach pred pracovným súdom ohľadne ustanovenia jeho zamestnaneckého vzťahu. Inšpektor práce má právomoc uložiť za porušenie

práv zamestnancov pokuty formou pokutového tiketu podľa závažnosti porušenia v rozmedzí 1000 - 30 000,- PLN alebo podať podnet na príslušný súd.

V Holandsku sa problematike nelegálneho zamestnávania venuje jedno zo siedmich riaditeľstiev, z ktorých sa skladá Inšpektorát práce. Inšpektori práce môžu okrem iných kompetencií ukladať pokuty za porušenie správneho práva alebo podať podnet na prokuratúru za porušenie v oblasti trestného práva.

Za kontrolu a prevenciu v oblasti nelegálnej práce v Litve je zodpovedný Štátny inšpektorát práce, ktorý dodržiava procedúry uzákonené vládou Litovskej republiky. Zároveň koordinuje aktivity všetkých inštitúcií vykonávajúcich kontrolu nelegálnej práce, t.j. kontrola nie je vykonávaná len jedným orgánom. Inšpektori práce sú oprávnení uložiť za nelegálnu prácu pokutu v rozmedzí 870 – 2 900,- €.

Pri širšom hodnotení II. polroku 2008 je potrebné skonštatovať, že napriek prijatým opatreniam, ktoré majú za cieľ vytvárať tlak na zamestnávateľov ako aj zamestnancov, aby ich pracovnoprávny vzťah bol realizovaný v rámci platných právnych predpisov, problém nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania stále pretrváva v bežnej praxi. V dôsledku celosvetovej hospodárskej krízy, ktorá sa začala v druhej polovici roku 2008 a v priebehu mesiacov nabrala na svojej intenzite, sa zhoršuje hospodárska situácia aj v Slovenskej republike, pričom jej dopady negatívne ovplyvňujú celkovú zamestnanosť v jednotlivých regiónoch a je pravdepodobné, že vplyvy krízy budú čoraz viac badateľné aj v nami sledovanej oblasti. Bude preto potrebné zo strany všetkých zúčastnených orgánov pokračovať vo výkone kontrol s úsilím na minimálne rovnakej úrovni ako doteraz, aby sa zamedzilo zamestnávateľom pod zámenkou hospodárskej krízy uchýľovať sa k zneužívaniu zamestnancov, spojenému s ich nelegálnym zamestnávaním a predísť tak vplyvom, výsledkom ktorých by bola ich nelegálna práca.